

ANA TEMA¹ 14. madde Cinsiyet Eşitliği

(Son güncelleme tarihi: 28.02.2025)

Giriş

Günümüzde toplumsal cinsiyet eşitliği alanında ilerleme kaydedilmesi, Avrupa Konseyi'ne Üye Devletlerin ana hedeflerinden biridir (*Konstantin Markin/Rusya* [BD], 2012, § 127 ve *Jurčić/Hrvatistan*, 2021, § 65). Cinsiyet eşitliği ilkesi, temel dayanağını cinsiyete dayalı ayrımcılığın yasaklandığı Sözleşme'nin 14. maddesinde bulmaktadır.

Devletin (Koruma) Yükümlülüklerine İlişkin Kısa Bir Özet

Ayrımcılık Oluşturan Farklı Muamele:

- Genel olarak, cinsiyete dayalı bir ayrımın Sözleşme ile uyumlu kabul edilebilmesi için çok önemli nedenlerin olması gerekmektedir (*Abdulaziz, Cabales ve Balkandalı/Birleşik Krallık*, 1985, § 78; *Burghartz/İsviçre*, 1994, § 27; *Schuler-Zraggen/İsviçre*, 1993, § 67; *Konstantin Markin/Rusya* [BD], 2012, § 127; *J.D. ve A./Birleşik Krallık*, 2019, § 89; *Napotnik/Romanya*, 2020, § 75; *Jurčić/Hrvatistan*, 2021, § 65).
- Gebeliğe dayalı farklı bir muamele, haklı bir gerekçe yoksa cinsiyete dayalı doğrudan ayrımcılık teşkil edecektir (*Napotnik/Romanya*, 2020, § 77; *Jurčić/Hrvatistan*, 2021, § 69).
- Mahkeme, "açıkça makul dayanaktan yoksun olma" ilkesini, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde kapsamında, sadece iddia edilen farklı muamelenin, tarihsel bir eşitsizliğin düzeltilmesine yönelik geçici bir tedbir sonucunda ortaya çıktığı durumlarda uygulamıştır (*Stec ve Diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], 2006, §§ 61-66; *Runkee ve White/Birleşik Krallık*, 2007, §§ 40-41 ve *British Gurkha Welfare Society ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 2016, § 81).
- Bir ülkede geleneklere, genel varsayımlara, hakim toplumsal tavırlara ya da maddi çıkarlara yapılan atıflar, cinsiyete dayalı farklı bir muameleyi haklı çıkarmak için yeterli değildir (*Konstantin Markin/Rusya* [BD], 2012, § 127; *Ünal Tekeli/Türkiye*, 2004, § 63; *Jurčić/Hrvatistan*, 2021, §§ 73 ve 84; *León Madrid/İspanya*, 2021, § 66; *Beeler/İsviçre* [BD], 2022, § 110; *Nurcan Bayraktar/Türkiye*, 2023, § 74; *I.C./Moldova Cumhuriyeti*, 2025).
- Ailelerin mutlaka iki yasal ebeveyne sahip olması gerektiği yönündeki basmakalıp anlayış, farklı muamele için yeterli gerekçe teşkil edemez (*Yocheva ve Ganeva/Bulgaristan*, 2021, § 116).

¹ Avrupa Konseyi Kadın-Erkek Eşitliği Dairesinin (DG II) katkılarıyla Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanan bu belge Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının sorumluluğu altındadır.

Pozitif Eylem:

- Bazı durumlarda, eşitsizliği düzeltmek için farklı bir muamele yapılmaması başlı başına Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlaline yol açabilir (*Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], 2006, § 51).
- Dolayısıyla, erkek ve kadınlar arasındaki muamele farklılığı, kadın ve erkek arasındaki olgusal eşitsizlikleri düzeltmeyi amaçlayan pozitif bir tedbir biçimi ise kabul edilebilir niteliktedir (*Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], 2006, § 61; *Andrie/Çek Cumhuriyeti*, 2011, § 60).
- Kadınların toplumda maruz kaldığı dezavantajlı durumu düzeltmeyi amaçlayan tedbirler, sosyal ve ekonomik alanda meydana gelen değişiklikler kadınlara yönelik özel muamelenin gerekliliğini ortadan kaldırmadığı sürece, makul ve nesnel olarak bu gerekçeyle haklı görülmeye devam edilebilir (*Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], 2006, § 66; *Andrie/Çek Cumhuriyeti*, 2011, § 60).

Aile İçi Şiddet Vakalarında Pozitif Yükümlülükler:

- Aile içi şiddet, kadınlara karşı bir ayrımcılık biçimi olan toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet biçimidir (*Opuz/Türkiye*, 2009, §§ 184-191; *Halime Kılıç/Türkiye*, 2016, § 113; *M.G./Türkiye*, 2016, § 115).
- Devletin, kasıtsız da olsa, kadınları aile içi şiddete karşı koruma yükümlülüğünü yerine getirmemesi, kadınların kanun önünde eşit korunma hakkının ihlali olarak yorumlanabilir (*Talpis/İtalya*, 2017, § 141; *Opuz/Türkiye*, 2009, § 191; *Eremia/Moldova Cumhuriyeti*, 2013, § 85; *T.M. ve C.M./Moldova Cumhuriyeti*, 2014, § 57).
- Aile içi şiddetle mücadeleyle yönelik mevzuatının olmaması, Mahkemenin Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal edildiğine karar vermesine yol açmıştır (*Volodina/Rusya*, 2019 ve *Aile İçi Şiddet* ile ilgili Ana Tema'ya bakınız).

Önemli Örnekler**Ayrımcılık oluşturan farklı muamele:**

- *Stec ve Diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], 2006; *Moraru ve Marin/Romanya*, 2022 ve *Andrie/Çek Cumhuriyeti*, 2011: Emeklilik konusunda erkekler ve kadınlar arasında farklı muamele;
- *Konstantin Markin/Rusya* [BD], 2012: Askeri personel arasında ebeveynlik iznine ilişkin cinsiyete göre farklı muamele;
- *Khamtokhu ve Aksenchik/Rusya* [BD], 2017: Kadınların müebbet hapis cezasından muaf tutulması;
- *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, 1985: Ev sahibi ülkede daimi olarak ikamet eden erkekler ve kadınlar arasında aile birleşimi konusunda farklı muamele yapılması;
- *Willis/Birleşik Krallık*, 2002; *Beeler/İsviçre* [BD], 2022: Dul erkeklere dul maaşı verilmemesi;
- *Ünal Tekeli/Türkiye*, 2004: Evli bir kadının resmî belgelerde yalnızca kıskık soyadını kullanamaması;
- *Zarb Adami/Malta*, 2006: Jüri hizmetinde görev alması istenen kadınların oranının erkeklere kıyasla çok düşük olması;
- *García Mateos /İspanya*, 2013: (oğluna bakabilmesi için çalışma saatlerinin azaltılması hakkına sahip olan) çalışan bir anneye toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yapıldığının tespit edildiği kararın yerine getirilmemesi;
- *Emel Boyraz/Türkiye*, 2014: bir kadının güvenlik görevlisi pozisyonundayken işten çıkarılması;
- *Di Trizio/İsviçre*, 2016: Maluliyet aylığı hesaplamasında kadınlara yönelik ayrımcı yöntem kullanılması;
- *Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portekiz*, 2017: Ulusal mahkemenin davacının cinsiyeti ve de yaşını gerekçe göstererek hükmettiği tazminatta indirimine gitmesi;
- *Alexandru Enache/Romanya*, 2017: Küçük çocuğu olan anneler için hapis cezalarının ertelenmesi, ancak babalar için ertelenmemesi;

- *Jurčić/Hırvatistan*, 2021: Yeni bir işe başlamadan kısa bir süre önce tüp bebek tedavisi gören hamile bir kadına işle ilgili sosyal yardım yapılmasının reddedilmesi;
- *Yocheva ve Ganeva/Bulgaristan*, 2021: babası bilinmeyen küçük çocukların bekâr annesine hayatta kalan ebeveyn ödeneğinin verilmemesi;
- *Gruba ve Diğerleri/Rusya*, 2021: erkek polis memurları ile kadın meslektaşları arasında ebeveyn iznine hak kazanma konusunda muamele farkı;
- *X/Polonya*, 2021: Annenin bir kadınla ilişkisi olduğu ve çocuğun gelişimi için bir “erkek rol modeline” ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle çocuğun velayetinin annesine verilmesinin reddedilmesi;
- *León Madrid/İspanya*, 2021: ebeveynler arasında anlaşmazlık olması durumunda çocuğa soyadı verilirken babanın soyadının otomatik olarak annenin adından öncelikli olarak verilmesi;
- *Tapayeva ve Diğerleri/Rusya*, 2021: Yetkililerin, ilgili bölgede yaygın olan cinsiyete dayalı önyargılar ve ataerkil uygulamalar nedeniyle, büyükbabaları tarafından kaçırılan çocuklarıyla yeniden bir araya gelmek isteyen dul bir kadına yardım etmemesi;
- *Dimici/Türkiye*, 2022: 16. yüzyıldan kalma, geliri kurucunun erkek soyundan gelenlere ayıran bir Osmanlı dönemi hukuki belgesine dayanarak, bir kadının özel bir hayır kurumundan gelir almasına izin verilmemesi;
- *Nurcan Bayraktar/Türkiye*, 2023: Yeniden evlenmek isteyen boşanmış kadınlara uygulanan 300 günlük yasal bekleme süresinin, ilgili kişinin tıbbi gebelik testi yaptırmadığı gerekçesiyle kaldırılmasının reddedilmesi;

Sözleşme’nin Diğer maddeleri Kapsamında Cinsiyet Eşitliği

Mahkeme davayı Sözleşme’nin 14. maddesi kapsamında incelemeyi gerekli görsün ya da görmesin, cinsiyet eşitliğine ilişkin sorunlar, Sözleşme’nin birçok maddi hükmü kapsamında gündeme gelebilir.

2. madde:

- *Halime Kılıç/Türkiye*, 2016; *Tërshana/Arnavutluk*, 2020: *Kurt/Avusturya* [BD], 2021; *Tkheldize/Gürcistan*, 2021: Aile içi şiddet davaları.

3. madde:

- *P. ve S./Polonya*, 2012: Kürtaj;
- *N./İsveç*, 2010: Sınır dışı edilme durumunda kötü muamele görme riski;
- *V.C./Slovakya*, 2011: Zorla kısırlaştırma;
- *E.B./Romanya*, 2019; *B.V./Belçika*, 2017: Tecavüz ve cinsel taciz;
- *Buturugă/Romanya*, 2020: Aile içi şiddet bağlamında siber şiddet.

4. madde:

- *C.N. ve V./Fransa*, 2012; *Rantsev/Kıbrıs ve Rusya*, 2010: Zorla ev işlerinde çalıştırma ve cinsel amaçlı insan ticareti;
- *S.M./Hırvatistan* [BD], 2020: Fuhşa zorlama.

8. madde:

- *A,B ve C/İrlanda* [BD], 2010; *P. ve S./Polonya*, 2012: Kürtaj;
- *V.C./Slovakya*, 2011: Zorla kısırlaştırma;
- *Dubská ve Krejzová/Çek Cumhuriyeti* [BD], 2016: Evde doğum;
- *J.L./İtalya*, 2021: Cinsel saldırı;
- *C./Romanya*, 2022: İşyerinde cinsel taciz;

9. madde:

- [S.A.S./Fransa](#) [BD], 2014: Dini kıyafetler giyilmesi.

10. madde:

- [Bouton/France](#), 2022: Katolik Kilisesi’nin kürtaj konusundaki tutumunu protesto etmek amacıyla bir “gösteri” sırasında kilisede cinsel teşhircilik yaptığı gerekçesiyle feminist bir aktivistin cezai mahkûmiyeti.

Diğer Atıflar**Diğer Ana Temalar:**

- [Aile İçi Şiddet \(2. madde\)](#)

Diğer:

- [Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi](#)
- [Avrupa Sosyal Haklar Komitesi](#) (kadınlar için eşit ücret)
- [Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı](#), 2018 baskısı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından yayınlanmıştır.

BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

İlke Kararları:

- *Abdulaziz, Cabales ve Balkandalı/Birleşik Krallık*, 28 Mayıs 1985, Seri A no. 94 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Willis/Birleşik Krallık*, no. 36042/97, AİHM 2002-IV (dollar için toplu tazminat ve dul anne ödeneğine ilişkin olarak Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Ünal Tekeli/Türkiye*, no. 29865/96, AİHM 2004-X (özetler) (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Stec ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], no. 65731/01 ve 65900/01, AİHM 2006-VI (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir);
- *Zarb Adami/Malta*, no. 17209/02, AİHM 2006-VIII (Sözleşme'nin 4. maddesinin 3. maddesinin (d) bendi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Stoica/Romanya*, no. 42722/02, 4 Mart 2008 (Sözleşme'nin 3. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Opuz/Türkiye*, no. 33401/02, AİHM 2009 (Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Konstantin Markin/Rusya* [BD], no. 30078/06, AİHM 2012 (özetler) (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Khamtokhu ve Aksenchik/Rusya* [BD], no. 60367/08 ve 961/11, 24 Ocak 2017 (Sözleşme'nin 5. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir);
- *Carvalho Pinto de Sousa Morais/Portekiz*, no.17484/15, 25 Temmuz 2017 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Jurčić/Hırvatistan*, no. 54711/15, 4 Şubat 2021 (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir).

14. madde Kapsamında Diğer Davalar:

- *Schuler-Zraggen/İsviçre*, 24 Haziran 1993, Seri A no. 263 (Sözleşme'nin 6. maddesinin 1.fıkrası ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Burghartz/İsviçre*, 22 Şubat 1994, Seri A no. 280-B (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Runkee ve White/Birleşik Krallık*, no. 42949/98 ve 53134/99, 10 Mayıs 2007 (Dul maaşı almaya hak kazanılmamasıyla ilgili Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir; dolar için toplu tazminata hak kazanılmamasına ilişkin olarak Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Andrle/Çek Cumhuriyeti*, no. 6268/08, 17 Şubat 2011 (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir);
- *García Mateos/İspanya*, no. 38285/09, 19 Şubat 2013 (Sözleşme'nin 14. maddesi ile bağlantılı olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin 1 fıkrası ihlal edilmiştir);
- *Eremia/Moldova Cumhuriyeti*, no. 3564/11, 28 Mayıs 2013 (Sözleşme'nin 3. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *T.M. ve C.M./Moldova Cumhuriyeti*, no. 26608/11, 28 Ocak 2014 (Sözleşme'nin 3. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);

- *Emel Boyraz/Türkiye*, no. 61960/08, 2 Aralık 2014 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Di Trizio/İsviçre*, no. 7186/09, 2 Şubat 2016 2014 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *M.G./Türkiye*, no. 646/10, 22 Mart 2016 2014 (Sözleşme'nin 3. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Halime Kılıç/Türkiye*, no. 63034/11, 28 Haziran 2016 2014 (Sözleşme'nin 2. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *British Gurkha Welfare Society ve diğerleri/Birleşik Krallık*, no. 44818/11, 15 Eylül 2016 (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir);
- *Talpis/İtalya*, no. 41237/14, 2 Mart 2017 2014 (Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Alexandru Enache/Romanya*, no. 16986/12, 3 Ekim 2017 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir);
- *Volodina/Rusya*, no. 41261/17, 9 Temmuz 2019 (Sözleşme'nin 3. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *J.D. ve A./Birleşik Krallık*, no. 32949/17 ve 34614/17, 24 Ekim 2019 (birinci başvuran bakımından Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmemiştir; ikinci başvuran bakımından Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Napotnik/Romanya*, no. 33139/13, 20 Ekim 2020 (Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmemiştir).
- *Yocheva ve Ganeva/Bulgaristan*, no. 18592/15 ve 43863/15, 11 Mayıs 2021 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Gruba ve diğerleri/Rusya*, no. 66180/09 ve diğer 3 başvuru, 6 Temmuz 2021 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *X/Polonya*, no. 20741/10, 16 Eylül 2021 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *León Madrid/İspanya*, no. 30306/13, 26 Ekim 2021 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Tapayeva ve diğerleri/Rusya*, no. 24757/18, 23 Kasım 2021 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Dimici/Türkiye*, no. 70133/16, 5 Temmuz 2022 (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Beeler/İsviçre* [BD], no. 78630/12, 11 Ekim 2022 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *Moraru ve Marin/Romanya*, no. 53282/18 ve 31428/20, 20 Aralık 2022 (Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir).
- *Nurcan Bayraktar/Türkiye*, no. 27094/20, 27 Haziran 2023 (Sözleşme'nin 12. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir);
- *B.T./Rusya*, no. 15284/19, 19 Mart 2024 (Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir).
- *I.C./Moldova Cumhuriyeti*, no. 36436/22, 27 Şubat 2025 (Sözleşme'nin 3, 4 ve 8. maddeleri ile bağlantılı olarak 14. madde ihlal edilmiştir).